



Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtnā palāta)

2017. gada 26. jūlijā *

Direktīva 2003/88/EEK – 17. pants – Darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzība – Darba laika organizēšana – Papildu kompensācijas – Bērnu aizsardzības apvienība – “Bērnu ciemata vecāki” – Pastāvīgo “vecāku” pagaidu prombūtne – Darba ņēmējas, kas nodarbinātas kā “vecāku” aizvietotājas – Jēdziens

Lietā C-175/16

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa, Somija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2016. gada 24. martā un kas Tiesā reģistrēts 2016. gada 29. martā, tiesvedībā

Hannele Hälvä,

Sari Naukkarinen,

Pirjo Paajanen,

Satu Piik

pret

SOS-Lapsikylä ry.

TIESA (ceturtnā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], Tiesas priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], kas pilda ceturtnās palātas tiesneša pienākumus, tiesneši E. Juhāss [*E. Juhász*], K. Jirimēe [*K. Jürimäe*] un K. Likurģs [*C. Lycourgos*] (referents),

ģenerālvokāts M. Vatelē [*M. Wathelet*],

sekretāre S. Stremholma [*C. Strömholm*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2017. gada 2. marta tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *H. Hälvä, S. Naukkarinen, P. Paajanen* un *S. Piik* vārdā – sākotnēji *P. Ahonen*, vēlāk – *P. Ahonen*, kam palīdz *T. Lehtinen, asianajaja*,
- *SOS-Lapsikylä ry* vārdā – sākotnēji *J. Syrjänen*, vēlāk – *J. Syrjänen* un *J. Nevala, asianajajat*,

* Tiesvedības valoda – somu.

- Somijas valdības vārdā – *H. Leppo*, pārstāve,
- Vācijas valdības vārdā – *J. Möller* un *T. Henze*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *I. Koskinen* un *M. van Beek*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2017. gada 6. aprīļa tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 4. novembra Direktīvas 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV 2003, L 299, 9. lpp.) 17. panta 1. punktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *Hannele Hälvä*, *Sari Naukkarinen*, *Pirjo Paajanen* un *Satu Piik* un viņu darba devēju *SOS-Lapsikylä ry* par tās atteikumu izmaksāt viņām kompensācijas par virsstundu darbu un par darbu vakaros, naktīs un nedēļas nogalēs laikā no 2006. līdz 2009. gadam.

Tiesiskais regulējums

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 2003/88 2. pantā ir noteikts:

“Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

- 1) “darba laiks” ir jebkurš laikposms, kura laikā darba ņēmējs strādā, atrodas darba devēja rīcībā un veic savu darbu vai pilda pienākumus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem un/vai praksi;
- 2) “atpūtas laiks” ir jebkurš laikposms, kas nav darba laiks;

[..].”

- 4 Minētās direktīvas 7. panta 1. punktā ir noteikts:

“Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka katram darba ņēmējam ir tiesības uz apmaksātu ikgadēju, vismaz četras nedēļas ilgu, atvaļinājumu saskaņā ar nosacījumiem par tiesībām uz šāda atvaļinājuma piešķiršanu, ko nosaka valsts tiesību akti un/vai prakse.”

- 5 Tās pašas direktīvas 17. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Pienācīgi ievērojot darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības principus, dalībvalstis var atkāpties no 3. līdz 6. panta, kā arī no 8. un 16. panta, kad attiecīgās darbības īpašo iezīmju dēļ darba laika ilgums netiek mērīts un/vai iepriekš noteikts, vai to var noteikt paši darba ņēmēji, jo īpaši šādos gadījumos:

- a) vadošiem administratīviem darba ņēmējiem vai citām personām, kam ir autonomas lēmumu pieņemšanas pilnvaras;
- b) ģimenē strādājošiem; vai

c) darba ņēmējiem, kas pilda pienākumus reliģiskās ceremonijās baznīcās un reliģiskās kopienās.”

Somijas tiesības

- 6 *Työaikalaki* (605/1996) (Darba laika likums (605/1996), turpmāk tekstā – “Darba laika likums”) 2. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Šo likumu, izņemot tā 15. panta 3. punktu, nepiemēro:

[..]

- 3) darbam, kuru darba ņēmējs veic mājās vai citos apstākļos, kas neļauj uzskatīt, ka darba devējam ir jākontrolē darba laika organizēšana;

[..].”

Pamatlietas fakti un prejudiciālais jautājums

- 7 *SOS-Lapsikylä ry* ir apvienība, kuras mērķis ir bērnu tiesību aizsardzība un kura tās aprūpē esošajiem bērniem nodrošina ģimenes videi iespējami pietuvinātus dzīves apstākļus septiņos bērnu ciematos, katru no kuriem veido vairākas bērnu mājas. Bērnu ciematu personālu veido direktors, pastāvīgie bērnu ciemata “vecāki”, pastāvīgo “vecāku” aizvietotāji un citi profesionāļi. Bērnu mājas ir aprūpē esošo bērnu mājvieta, un tajās dzīvo no trīs līdz sešiem bērniem, kā arī viens vai vairāki pastāvīgie “vecāki” (vai to aizvietotāji pastāvīgo “vecāku” prombūtnes laikā).
- 8 *SOS-Lapsikylä ry* nodarbināja prasītājas pamatlietā kā pastāvīgo “vecāku” aizvietotājas līdz 2009. gadam, bet dažas no viņām – līdz 2010. gadam. Prasītājas pamatlietā, būdamas nodarbinātas kā pastāvīgo “vecāku” aizvietotājas viņu prombūtnes laikā (prombūtnē, kas pamatota ar brīvdienām vai ikgadējo vai slimības atvaļinājumu), dzīvoja kopā ar bērniem un vienas pašas rūpējās par bērnu māju, kā arī par tās nepilngadīgo iedzīvotāju aprūpi un audzināšanu, tostarp nodrošinot apgādi ar pārtiku un pavadot bērnus ārpus ciemata.
- 9 Viņas cēla prasību *Etelä-Savon käräjäoikeus* (Dienvidsavo pirmās instances tiesa, Somija), lūdzot konstatēt, ka viņu darbs *SOS-Lapsikylä ry* ir “darbs” Darba laika likuma 1. panta nozīmē, un piespriedot šai apvienībai samaksāt viņām kompensācijas par 2006.–2009. gadu saskaņā ar šo likumu un attiecīgās nozares koplīgumu par virsstundu darbu vai darbu, kas veikts vakaros, naktīs un nedēļas nogalēs.
- 10 Ar 2012. gada 4. maija spriedumu *Etelä-Savon käräjäoikeus* (Dienvidsavo pirmās instances tiesa) noraidīja prasītāju pamatlietā prasību, uzskatot, ka Darba laika likums uz viņu darbu neattiecas. Pēc tam, kad *Etelä-Savon käräjäoikeus* (Dienvidsavo pirmās instances tiesa) noraidīja prasītāju pamatlietā prasību, viņas šīs tiesas spriedumu pārsūdzēja *Itä-Suomen hovioikeus* (Austrumsomijas Apelācijas tiesa), kas ar 2013. gada 4. jūlija spriedumu apstiprināja šo spriedumu. Prasītājas pamatlietā iesniedza iesniedzējtiesā kasācijas sūdzību par minēto spriedumu.
- 11 Šī tiesa norāda, ka darba devēja pārstāvji nekontrolē pastāvīgo “vecāku” aizvietotāju ikdienas darbu un darba devējs nesniedz viņiem norādījumus vai ieteikumus par darba vai atpūtas laiku darba dienās. Bērnu vajadzību robežu ietvaros pastāvīgo “vecāku” aizvietotājs pats var noteikt sava darba organizēšanu un tā saturu. Tomēr ir konstatēts, ka katram bērnam ir noteikts aprūpes un audzināšanas plāns, atbilstoši kuram pastāvīgo “vecāku” aizvietotājam ir jā rūpējas par bērnu un attiecībā uz kuru viņš sagatavo atskaiti. Turklāt pastāvīgo “vecāku” aizvietotājs vienojas ar pastāvīgo “vecāku” par mājas, kurā dzīvo viņa aprūpē esošais bērns, funkcionēšanu un ar to saistītajiem praktiskajiem jautājumiem.

- 12 Saskaņā ar prasītāju pamatlietā darba līgumiem gadā bija jānostrādā 190 divdesmit četru stundu ilgi laikposmi, izņemot vienu prasītāju, kurai bija jānostrādā 170 divdesmit četru stundu ilgi laikposmi, no kuriem jāatskaita no 30 līdz 33 ikgadējā atvaļinājuma dienas. Praktiski aizvietošanas laikposmu ilgums bija atšķirīgs – no dažām dienām līdz pat vairākām nedēļām.
- 13 Iesniedzējtiesa arī uzsver, ka direktors iepriekš sagatavo sarakstus, kuros attiecībā uz katru dienu ir norādīta māja, kurā jāstrādā pastāvīgo “vecāku” aizvietotājam. Pastāvīgo “vecāku” aizvietotāji ar pastāvīgajiem “vecākiem” saskaņo aizvietošanas sākuma laiku. Turklāt dienas plānojums ir jāorganizē tā, lai katram darba ņēmējam vidēji būtu vismaz divas brīvas nedēļas nogales mēnesī. Aizvietošanas laikposmā darba ņēmējam ir tiesības uz vienu brīvu dienu nedēļā. Ir noteikts, ka pastāvīgo “vecāku” aizvietotāja darba samaksa ir fiksēta mēnešalga, tomēr, ja viņam ir jāstrādā vairāk nekā 190 divdesmit četru stundu ilgi laikposmi, viņam ir tiesības uz papildu kompensāciju.
- 14 Iesniedzējtiesai tiek lūgts noteikt, vai attiecībā uz pastāvīgo “vecāku” aizvietotājiem ir piemērojams Darba laika likums, kā rezultātā *SOS-Lapsikylä ry* būtu jāpiešķir prasītāju pamatlietā lūgtās kompensācijas. Konkrēti, ir jānosaka, vai saskaņā ar šī likuma 2. panta 1. punkta 3) apakšpunktu no tā piemērošanas jomas ir izslēgta pastāvīgo “vecāku” aizvietotāju darbība. Iesniedzējtiesa uzsver, ka atbilstoši šai tiesību normai darbam, ko darba ņēmējs veic mājās vai citos apstākļos, kas neļauj pieņemt, ka darba devējam ir jākontrolē darba laika organizēšana, nav piemērojamas ar darba laika organizēšanu saistītās tiesību normas, izņemot Darba laika likuma 15. panta 3. punktu, kuram nav nozīmes šajā lietā.
- 15 Iesniedzējtiesa uzskata, ka ar Darba laika likumu ir transponēta Direktīva 2003/88 un ka dažas no tās normām, it īpaši tās 17. panta 1. punkts, ļauj valsts likumdevējam noteiktos apstākļos atkāpties no šajā direktīvā noteiktā darba un atpūtas laikposmu regulējuma.
- 16 Iesniedzējtiesa turklāt norāda, ka ar Darba laika likumu ir reglamentēts ne tikai darba laiks, normālā darba laika ilgums, šāda darba laika ilguma pārsniegšana, nakts un maiņu darbs, kā arī atpūtas laiks un darbs svētdienās, bet arī atsevišķas dažādu iemeslu dēļ maksājamās kompensācijas, piemēram, kompensācijas par virsstundu darbu un darbu svētdienā.
- 17 Lai gan iesniedzējtiesa apzinās, ka Direktīva 2003/88 neattiecas uz darba ņēmēja atalgojumu, izņemot apmaksātu ikgadējo atvaļinājumu jomā, tā uzskata, ka šīs direktīvas interpretācija ir būtiska, lai atrisinātu tajā izskatāmo strīdu. Tiesības uz piemaksām pie algas, kas noteiktas saskaņā ar Darba laika likumu, esot atkarīgas no šā likuma, kurā ir reglamentēts arī darba un atpūtas laiks, piemērojamības šajā gadījumā.
- 18 Konkrētāk, iesniedzējtiesa uzskata, ka, pirmkārt, tieši Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktā minētā atkāpe ir būtiska, lai varētu interpretēt Darba laika likuma 2. panta 1. punkta 3) apakšpunktā paredzēto izņēmumu.
- 19 Iesniedzējtiesa uzskata, ka no 2010. gada 14. oktobra sprieduma lietā *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612) izriet, ka, ja nav pierādīts, ka, pirmkārt, darba ņēmēji var paši lemt par savu darba stundu skaitu un, otrkārt, ka viņiem nav jābūt darba vietā fiksētā darba laikā, Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktā ietvertā atkāpe nav piemērojama.
- 20 Tomēr iesniedzējtiesa uzskata, ka fakti lietā, kurā pasludināts minētais spriedums, būtiski atšķiras no tajā izskatāmās lietas faktiem, it īpaši saistībā ar darba raksturu un tā veikšanas apstākļiem.
- 21 Tādējādi tā norāda, ka šajā lietā prasītāju pamatlietā veiktais darbs pēc sava satura ir līdzīgs darbam, kuru veic kāds no ģimenē strādājošiem ģimenes locekļiem un kas ir tieši paredzēts Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā. Šī tiesa turklāt norāda, ka šī tiesību norma ir

jāinterpretē šauri, tomēr tajā norādīto darbību saraksts nav izsmēlošs. Tādēļ tā uzskata, ka šī atkāpe ir piemērojama attiecībā uz bērnu ciemata “vecāku” aizvietotāju darbu, lai gan nav runas par ģimenē strādājošajiem šīs direktīvas 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta nozīmē.

- 22 Iesniedzējtiesa arī norāda, ka šajā lietā darba devēja iespējas kontrolēt prasītāju pamatlietā darbu ir ierobežotas, jo šāda kontrole varētu ietekmēt pastāvīgo “vecāku” aizvietotāju iespējas rīkoties kā īstiem vecākiem un radīt uzticēšanās saikni ar bērniem. Minētā tiesa piebilst, ka nešķiet, ka šādas kontroles būtu veiktas. Pastāvīgo “vecāku” aizvietotāji autonomi lemj par bērnu uzdevumiem, atpūtu un pārvietošanos ārpus mājas, ievērojot bērnu vajadzību noteiktās robežas; ir skaidrs, ka šīs vajadzības ietekmē šo pastāvīgo “vecāku” aizvietotāju iespējas pievērsties personīgiem jautājumiem un brīvi organizēt savu dzīvi.
- 23 Šādos apstākļos *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa, Somija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas var būt piemērojams iepriekš raksturotajai darbībai bērnu ciemata mājā, kur darba ņēmējs, kurš “bērnu ciemata vecāku” brīvdienu laikā aizvieto šos vecākus attiecībā uz viņu aprūpē esošiem bērniem, šajā laikā dzīvo kopā ar bērniem ģimenes videi līdzīgos apstākļos un pastāvīgi rūpējas par bērnu un ģimenes vajadzībām tāpat, kā to parasti dara vecāki?”

Par prejudiciālo jautājumu

- 24 Ar savu jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas var tikt piemērots attiecībā uz algotu darbu, par kādu ir runa pamatlietā un kas ietver bērnu aprūpi ģimenes vides apstākļos, aizvietojo personu, kura ir galvenā šī uzdevuma veicēja.
- 25 Vispirms ir jānorāda, ka, izņemot īpašo Direktīvas 2003/88 7. panta 1. punktā paredzēto gadījumu apmaksāta ikgadēja atvaļinājuma jomā, šajā direktīvā ir regulēti vienīgi atsevišķi darba laika organizācijas aspekti, lai nodrošinātu darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzību, tā ka šī direktīva principā nav piemērojama darba ņēmēju atalgojumam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 26 Tomēr šis konstatējums nenozīmē, ka nav jāatbild uz prejudiciālo jautājumu, kas iesniegts Tiesai šajā lietā.
- 27 Kā ģenerāladvokāts norādījis savu secinājumu 45. punktā, strīds, kuru izskata iesniedzējtiesa, attiecas uz jautājumu, vai Darba laika likums ir piemērojams “vecāku” aizvietotājiem un vai līdz ar to prasītājam ir tiesības uz pieprasītajām kompensācijām.
- 28 Šajos apstākļos iesniedzējtiesa vērsās Tiesā par Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta interpretāciju, kurš atbilstoši šīs tiesas paskaidrojumiem ir transponēts valsts tiesībās ar Darba laika likuma 2. panta 1. punkta 3) apakšpunktu.
- 29 Līdz ar to ir jānosaka, vai prasītāju pamatlietā veiktais darbs “vecāku” aizvietotāju statusā var ietilpst Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta piemērošanas jomā, saskaņā ar kuru dalībvalstīm noteiktos apstākļos ir atļauts atkāpties no šīs direktīvas 3.–6. panta un 8. un 16. panta, ja attiecīgās darbības īpašo iezīmju dēļ darba laika ilgums netiek mērīts un/vai iepriekš noteikts vai ja to var noteikt paši darba ņēmēji.

- 30 Šajā ziņā ir jānorāda, kā to atzīmē iesniedzējtiesa, ka “vecāku” aizvietotājiem, *SOS-Lapsikylä ry* darbaņēmējiem, pastāvīgo “vecāku”, kuri paši ir iepriekš minētā darba devēja darbaņēmēji, prombūtnes laikā ir jānodrošina bērnu mājas ikdienas pārvaldīšana, kā arī jāaprūpē un jāaudzina tajā uzņemtie bērni nepārtrauktos 24 stundu ilgos laikposmos, kuri var sekot viens otram vairāku dienu garumā, ar tiesībām uz vienu brīvdienu nedēļā un vidēji divām brīvām nedēļas nogalēm mēnesī.
- 31 Atbilstoši Tiesas judikatūrai Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktā paredzētā atkāpe ir jāinterpretē, attiecinot tās tvērumu tikai uz to, kas noteikti ir nepieciešams to interešu nodrošināšanai, kuras šī atkāpe ļauj aizsargāt (spriedums, 2003. gada 9. septembris, *Jaeger*, C-151/02, EU:C:2003:437, 89. punkts, un spriedums, 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère*, C-428/09, EU:C:2010:612, 40. punkts).
- 32 Tiesa ir arī nospriedusi, ka šis 17. panta 1. punkts attiecas uz darbaņēmējiem, kuru darba laika ilgums kopumā netiek mērīts vai iepriekš noteikts vai to var noteikt paši darbaņēmēji atbilstoši veicamās darbības īpašajām iezīmēm (spriedumi, 2006. gada 7. septembris, Komisija/Apvienotā Karaliste, C-484/04, EU:C:2006:526, 20. punkts, un 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère*, C-428/09, EU:C:2010:612, 41. punkts).
- 33 Šajā ziņā, konkrēti izvērtējot lietas apstākļus, iesniedzējtiesai, kā to ģenerālvokāts norādījis savu secinājumu 68. punktā, ir jāņem vērā, ka “vecāku” aizvietotāja darba laiks galvenokārt ir noteikts darba līgumā, kas viņu saista ar savu darba devēju, jo līgumā ir noteikts 24 stundu ilgu laikposmu skaits, kuri tam ir jānostrādā gadā. Turklāt šai tiesai ir arī jāņem vērā, ka šis darba devējs iepriekš sagatavo sarakstus, kuros norādīti ar regulāriem intervāliem norādīti 24 stundu ilgi laikposmi, kuros “vecāku” aizvietotājs nodrošina bērnu mājas pārvaldīšanu.
- 34 Ņemot vērā šos apstākļus, nevar apgalvot, ka attiecīgās darbības īpašo iezīmju dēļ “vecāku” aizvietotāju darba laiks kopumā netiek mērīts un/vai iepriekš noteikts vai ka to var noteikt paši darbaņēmēji, – tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.
- 35 Šo konstatējumu, ņemot vērā Tiesas rīcībā esošos elementus, neatspēko tas, ka laikposmos, kurā “vecāku” aizvietotājiem ir jānodrošina bērnu mājas pārvaldīšana, viņiem ir zināma autonomija attiecībā uz sava darba laika noteikšanu, konkrētāk, savu ikdienas uzdevumu organizēšanu, savas pārvietošanās noteikšanu un laikposmiem, kuros viņi neveic aktīvu darbību, un praksē viņu darba devēji viņus šķietami nekontrolē.
- 36 Pirmkārt, vispirms ir jānorāda, ka grūtības, ar kurām var sastapties darba devējs saistībā ar savu darbaņēmēju ikdienas darbību īstenošanas kontroli, nevar vispārīgi būt pietiekamas, lai uzskatītu, ka šo darbaņēmēju darba laiks kopumā netiek mērīts un/vai iepriekš noteikts vai ka to var noteikt paši darbaņēmēji, jo darba devējs iepriekš nosaka gan darba laika sākumu, gan beigas.
- 37 Turpinājumā – šajā lietā no lēmuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu izriet, ka darba devējs nekontrolē veidu, kādā “vecāku” aizvietotājs īsteno šīs darbības 24 stundu ilgos laikposmos, kuros tam ir jānodrošina bērnu mājas pārvaldīšana. Taču darba devējs iepriekš sagatavo sarakstus, kuros attiecībā uz katru dienu ir norādīta māja, kurā jāstrādā “vecāku” aizvietotājam. “Vecāku” aizvietotāji ar pastāvīgajiem “vecākiem” saskaņo aizvietošanas sākuma laiku. Turklāt dienas plānojums ir jāveic tā, lai katram darbaņēmējam vidēji būtu vismaz divas brīvas nedēļas nogales mēnesī. Tādējādi lēmumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu nekas nenorāda, ka darba devējs nebūtu spējīgs kontrolēt, vai, pirmkārt, “vecāku” aizvietotājs patiešām nodrošina bērnu mājas pārvaldīšanu tajā dienas laikā, par kuru tas ir vienojies ar pastāvīgo “vecāku” par aizvietošanas sākšanu, un, otrkārt, vai viņš ir uzņemies šo aizvietošanu līdz viena vai vairāku 24 stundu ilga laikposma beigām, kuri viņam ir noteikti.

- 38 Visbeidzot, no lēmuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu izriet, ka “vecāku” aizvietotājam ir jāsaņem ziņojums par to, kā viņš ir īstenojis attiecībā uz katru bērnu sagatavoto aprūpes un audzināšanas plānu. Tādējādi šķiet, ka šis ziņojums ir darba devējam pieejams kontroles līdzeklis, kuru tas var izmantot, lai pārbaudītu, kā viņa darba ņēmēji veic savas darbības, un līdz ar to, lai izmērītu viņu darba laiku.
- 39 Otrkārt, kā to ir aprakstījusi iesniedzējtiesa, “vecāku” aizvietotāju iespēja zināmā mērā izlemt par laikposmiem, kuros viņi neveic aktīvu darbību, 24 stundu ilgos laikposmos, kuros viņi rūpējas par bērnu māju, tomēr neļauj viņiem pilnīgi brīvi noteikt darba stundu skaitu, kurās viņi ir nodarbināti šajos laikposmos.
- 40 No vienas puses, kā to norāda iesniedzējtiesa, ir jānorāda, ka “vecāku” aizvietotājiem ir jāvienojas ar pastāvīgajiem “vecākiem” par bērnu mājas pārvaldīšanas veidu un ka vispārējai aprūpes sistēmai, kas ieviesta ar bērnu ciematiem, šķīstu pretrunā ļaut “vecāku” aizvietotājiem būtiski grozīt viņiem uz laiku uzticētās mājas pārvaldīšanas kārtību – it īpaši attiecībā uz darba laiku –, kuru ir noteikuši pastāvīgie “vecāki”. Līdz ar to šīs kārtības ievērošana norāda, ka “vecāku” aizvietotāji paši nevar pilnīgi brīvi noteikt savu darba laiku.
- 41 No otras puses, ir jānorāda, ka Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkta nozīmē par darba laiku ir jāuzskata jebkurš laikposms, kurā darba ņēmējs strādā darba devēja labā un veic savu darbu vai pilda pienākumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai praksi (spriedums, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 25. punkts).
- 42 Tādējādi laikposmi, kuros netiek veikta aktīva darbība, kuri var būt 24 stundu ilgā laikposmā, kuros “vecāku” aizvietotājs ir atbildīgs par bērnu māju, ietilpst šī darba ņēmēja funkciju veikšanā un ir darba laiks, jo “vecāku” aizvietotājam ir fiziski jāatrodas darba devēja noteiktā vietā un jābūt pieejamam darba devējam, lai vajadzības gadījumā varētu uzreiz sniegt attiecīgos pakalpojumus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2005. gada 1. decembris, *Dellas u.c.*, C-14/04, EU:C:2005:728, 48. punkts, kā arī rīkojumu, 2007. gada 11. janvāris, *Vorel*, C-437/05, EU:C:2007:23, 28. punkts).
- 43 Tā kā šādi laikposmi, kuros netiek veikta aktīva darbība, ir ietverti “vecāku” aizvietotāju darba laikā, viņu iespēja noteikt, kad šie laikposmi sākas un beidzas, tādējādi nav ekvivalenta šo darbinieku iespējai brīvi noteikt sava darba laika sākumu un beigas.
- 44 Turklāt, pat pieņemot, ka noteikti posmi, kuros netiek veikta aktīva darbība, 24 stundu ilgos laikposmos, kuros “vecāku” aizstājēji ir atbildīgi par bērnu māju, varētu tikt uzskatīti nevis par darba laiku, bet gan atpūtas laiku Direktīvas 2003/88 2. panta 2. punkta nozīmē, jo, kā to ir norādījusi *SOS-Lapsikylä ry* tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai, un tas nav ticis apstrīdēts, “vecāku” aizvietotājiem, lai gan tiem ir jābūt sasniedzamiem jebkurā brīdī, ir atļauts atstāt savu darba vietu, ja viņu aprūpē esošie bērni ir nodarbināti ārpus mājas; šī iespēja pamest darba vietu attiecas vienīgi uz daļu no viņu ikdienas darba laika, un to nosaka nevis paši “vecāku” aizvietotāji, bet gan bērnu prombūtnes laiks. Tādējādi šī “vecāku” aizvietotāju darba apstākļu īpatnība nevar ļaut izdarīt secinājumu, ka viņu darba laiks kopumā netiek iepriekš mērīts vai noteikts vai ka šo darba laiku kopumā nosaka paši “vecāku” aizvietotāji.
- 45 No iepriekš izklāstītā izriet, ka, ņemot vērā Tiesas rīcībā esošos elementus, tādos apstākļos kā pamatlietā nekas nenorāda, ka “vecāku” aizvietotāju algotais darba varētu ietilpt Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta piemērošanas jomā. Tādēļ turklāt nešķiet nepieciešams pārbaudīt, vai “vecāku” aizvietotāju darbība no citiem skatpunktiem ir pielīdzināma kādai no trim darbībām, kuras kā piemēri ir norādītas minētajā pantā, konkrētāk, “ģimenē strādājošajiem”, kas norādīti šīs direktīvas 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā.

- 46 Katrā ziņā un kā to norādījis ģenerālvokāts savu secinājumu 72.–80. punktā, “vecāku” aizvietotāji nevar tikt uzskatīti par ģimenē strādājošiem un līdz ar to tie neietilpst Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzētajā izņēmumā.
- 47 Šāda atkāpe, kas ir jāinterpretē šauri, kā tas uzsvērts šī sprieduma 31. punktā, attiecas vienīgi uz darbu, kas veikts gadījumā, kad darba ņēmēju un darba devēju vienojošās darba attiecības ir ģimeniska rakstura. Šādā kontekstā, kuram raksturīga uzticēšanās un īpašas saistības starp pusēm, var tikt atzīts, ka darba laiks kopumā netiek mērīts vai noteikts vai ka to var noteikt nodarbinātais ģimenes loceklis.
- 48 Turpretim vienīgi tas, ka attiecīgā darbība ir pielīdzināma audzināšanas funkcijām un emocionālām attiecībām, kuras principā ir uzņēmušies vecāki attiecībā pret saviem bērniem, neļauj uz šo darbību attiecināt Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzēto izņēmumu.
- 49 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nevar tikt piemērots attiecībā uz algotu darbu, par kādu ir runa pamatlietā un kas ietver bērnu aprūpi ģimenes vides apstākļos, aizvietojo personu, kura pastāvīgi veic šos pienākumus, ja nav konstatēts, ka darba laiks kopumā netiek mērīts un/vai iepriekš noteikts vai ka to var noteikt pats darba ņēmējs, – tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 50 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 4. novembra Direktīvas 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 17. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nevar tikt piemērots attiecībā uz algotu darbu, par kādu ir runa pamatlietā un kas ietver bērnu aprūpi ģimenes vides apstākļos, aizvietojo personu, kura pastāvīgi veic šos pienākumus, ja nav konstatēts, ka darba laiks kopumā netiek mērīts un/vai iepriekš noteikts vai ka to var noteikt pats darba ņēmējs, – tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

[Paraksti]